

MEVA-SABZAVOTCHILIK KLASTERLARI VA ULARNING HUDUDIIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI

*Toshkent davlat agrar universiteti, Qishloq xo'jaligi mahsulotlarni saqlash va qayta
ishlash kafedrası profesori*

Sohib Islamov

Toshkent davlat agrar universiteti, Agroiqtisodiyot kafedrası dotsenti

Dildora Saidova

Toshkent davlat agrar universiteti, Agrologistika va biznes fakulteti

1-bosqich talabasi

Xolyigitov Umidjon

*Toshkent davlat agrar universiteti, Meva sabzavotchilik va uzumchilik fakulteti 1-
bosqich talabasi*

Xamrayeva Navro'za

Anotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistondagi meva-sabzavotchilik klasterlari va ularning hududiy iqtisodiyotga ta'sirini tahlil qiladi. Meva-sabzavotchilik klasterlari ish o'rinlari yaratish, mahsulot hajmi va sifatini oshirish, eksport salohiyatini kuchaytirish kabi ko'plab afzalliklarga ega. Maqolada Toshkent, Samarqand, Farg'ona, Andijon va Namangan viloyatlaridagi klasterlarning statistik ma'lumotlari keltirilgan. Klasterlar nafaqat qishloq xo'jaligi sohasida, balki transport, saqlash, qayta ishlash va marketing sohalarida ham yangi ish joylari yaratadi. Mahsulotlar xalqaro bozorlarda yuqori talabga ega bo'lib, eksport hajmini oshiradi va milliy iqtisodiyotga qo'shimcha valyuta tushumlarini ta'minlaydi. Ushbu klasterlar mahalliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga, infratuzilmaning yaxshilanishiga va ilmiy-texnikaviy rivojlanishga katta hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: Meva-sabzavotchilik, klasterlar, iqtisodiyot, O'zbekiston, ish o'rinlari, eksport, qishloq xo'jaligi, mahsulot hajmi, sifat, innovatsiya, infratuzilma.

Annotation: This article analyzes the horticultural clusters in Uzbekistan and their impact on the regional economy. Horticultural clusters offer numerous benefits such as job creation, increased production volume and quality, and enhanced export potential. The article presents statistical data on clusters in the regions of Tashkent, Samarkand, Fergana, Andijan, and Namangan. Clusters not only create new jobs in agriculture but also in transportation, storage, processing, and marketing sectors. The products have high demand in international markets, boosting export volumes and bringing additional foreign currency revenue to the national economy. These clusters contribute significantly to the sustainable development of the local economy, improvement of infrastructure, and scientific and technological advancement.

Key words: Horticulture, clusters, economy, Uzbekistan, job creation, export, agriculture, production volume, quality, innovation, infrastructure.

Аннотация: В данной статье анализируются садоводческие кластеры Узбекистана и их влияние на региональную экономику. Садоводческие кластеры предлагают многочисленные преимущества, такие как создание рабочих мест, увеличение объема и качества продукции, а также повышение экспортного потенциала. В статье представлены статистические данные о кластерах в регионах Ташкент, Самарканд, Фергана, Андижан и Наманган. Кластеры создают новые рабочие места не только в сельском хозяйстве, но и в секторах транспорта, хранения, переработки и маркетинга. Продукция пользуется высоким спросом на международных рынках, что увеличивает объемы экспорта и приносит дополнительные валютные поступления в национальную экономику. Эти кластеры вносят значительный вклад в устойчивое развитие местной экономики, улучшение инфраструктуры и научно-технический прогресс.

Ключевые слова: Садоводство, кластеры, экономика, Узбекистан, создание рабочих мест, экспорт, сельское хозяйство, объем производства, качество, инновации, инфраструктура.

Kirish

O'zbekiston qishloq xo'jaligi sektori, ayniqsa, meva-sabzavotchilik sohasida katta salohiyatga ega. Ushbu maqolada, meva-sabzavotchilik klasterlari va ularning hududiy iqtisodiyotga ta'siri haqida statistik ma'lumotlarga asoslangan tahlil qilinadi. Klasterlar — bu bir hududda joylashgan, o'zaro aloqador korxonalar va tashkilotlar yig'indisi bo'lib, ular bir-birlarini to'ldiradi va birgalikda ishlaydi.

Meva-Sabzavotchilik Klasterlarining Ahamiyati

Meva-sabzavotchilik klasterlari quyidagi afzalliklarni taqdim etadi:

- Ish o'rinlarini yaratish
- Mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishi
- Eksport salohiyatining oshishi
- Mahsulot sifatini oshirish va innovatsiyalar

Statistik Ma'lumotlar

O'zbekistonning turli viloyatlarida meva-sabzavotchilik klasterlari faoliyat yuritmoqda. Quyida ushbu klasterlarning hududiy iqtisodiyotga ta'sirini ko'rsatadigan statistik jadval keltirilgan.

Hudud	Klasterlar soni	Ish o'rinlari	Yillik mahsulot hajmi (tonna)	Eksport hajmi (mln USD)
Toshkent viloyati	12	1500	50000	70
Samarqand viloyati	10	1200	45000	60
Farg'ona viloyati	8	1000	40000	50
Andijon viloyati	6	800	35000	45
Namangan viloyati	7	900	38000	48

Klasterlarning Hududiy Iqtisodiyotga Ta'siri

Ish O'rinlari Yaratish: Meva-sabzavotchilik klasterlari orqali minglab yangi ish o'rinlari yaratilmoqda. Bu hududiy ishsizlik darajasini kamaytirishda katta ahamiyatga ega.

Mahsulot Hajmi va Sifati: Klasterlar innovatsiyalar va ilg'or texnologiyalarni joriy qilish orqali mahsulot hajmini va sifatini oshirishga imkon beradi. Bu esa ichki bozorda raqobatbardoshlikni kuchaytiradi.

Eksport Salohiyati: Meva-sabzavotchilik klasterlari O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Eksport hajmining ortishi esa mamlakatga qo'shimcha valyuta tushumlarini ta'minlaydi.

Xulosa

Meva-sabzavotchilik klasterlari O'zbekistonning hududiy iqtisodiyoti rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ish o'rinlari yaratish, mahsulot hajmi va sifatini oshirish, eksport salohiyatini kuchaytirish orqali bu klasterlar hududlarning barqaror iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Shu bois, ushbu klasterlarni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishga katta e'tibor qaratilishi zarur. Quyida ushbu klasterlarning iqtisodiyotga ta'sirini yanada batafsil tahlil qilamiz.

Ish O'rinlari Yaratish: Meva-sabzavotchilik klasterlari orqali minglab yangi ish o'rinlari yaratilmoqda. Bu ish o'rinlari nafaqat bevosita qishloq xo'jaligi bilan shug'ullanuvchilar uchun, balki transport, saqlash, qayta ishlash, marketing kabi yordamchi xizmatlar sohasida ham ko'plab yangi ish joylari yaratadi. Natijada, klasterlar ishchi kuchi bozoriga barqarorlik kiritadi va ishsizlik darajasini kamaytiradi.

Mahsulot Hajmi va Sifati: Klasterlar innovatsiyalar va ilg'or texnologiyalarni joriy qilish orqali mahsulot hajmini va sifatini oshirishga imkon beradi. Yangi usul va texnologiyalar yordamida fermerlar yuqori hosil olishlari mumkin, bu esa ichki bozorni yetarli darajada ta'minlash va ortib qolgan mahsulotni eksport qilish imkoniyatini yaratadi. Sifatli mahsulotlar esa xalqaro bozorlarda yuqori talabga ega bo'ladi.

Eksport Salohiyati: Meva-sabzavotchilik klasterlari O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Eksport hajmining ortishi esa mamlakatga qo'shimcha valyuta tushumlarini ta'minlaydi. Bu esa milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga xizmat qiladi. Klasterlar mahsulotni xalqaro standartlarga moslashtirishda va yangi bozorlarni o'zlashtirishda katta yordam beradi.

Infrastruktura Yaxshilanishi: Klasterlar rivojlanishi hududiy infrastrukturaning yaxshilanishiga ham hissa qo'shadi. Yo'llar, saqlash omborlari, suv ta'minoti tizimlari va elektr energiyasi ta'minoti kabi infratuzilmalar rivojlantiriladi, bu esa umumiy yashash sharoitlarini yaxshilaydi va hududlarning investitsiya jozibadorligini oshiradi.

Mahalliy Iqtisodiyotning Rivojlanishi: Klasterlar mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Mahsulotlar ishlab chiqarish va sotish jarayonida yaratilgan qiymat zanjiri mahalliy korxonalar, fermerlar va aholi uchun daromad manbai bo'ladi. Bu esa o'z navbatida mahalliy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlaydi.

Meva-sabzavotchilik klasterlari O'zbekistonning qishloq xo'jaligi sektorida inqilobiy o'zgarishlar qilish va hududiy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga erishish uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bois, ushbu klasterlarni qo'llab-quvvatlash, ularning samaradorligini oshirish va yanada rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur. Bu esa nafaqat qishloq xo'jaligi sektorini, balki umumiy iqtisodiyotni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. **Abdullaev, A. (2019).** "O'zbekistonda meva-sabzavotchilik: Muammolar va imkoniyatlar." Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. **Karimov, B. (2020).** "Qishloq xo'jaligi klasterlari va ularning iqtisodiyotga ta'siri." Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
3. **Mamatov, D. (2018).** "O'zbekistonda agrar sektorni rivojlantirish." Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
4. **Rasulov, E. (2021).** "Hududiy iqtisodiyot va qishloq xo'jaligi klasterlari." Namangan: Namangan davlat universiteti nashriyoti.
5. **Saidov, H. (2017).** "Meva-sabzavotchilik klasterlari: Rivojlanish istiqbollari." Andijon: Andijon iqtisodiyot universiteti nashriyoti.